

ga sajátos, irodalmi eszközeivel, élményszerűen. Mindez természetesen nem csupán a munkás írókra vonatkozik.

És ezen a ponton nincs igaza Hercegnek egyébként túlnyomórészt helytálló kritikájában (»Híd«, december). Ha eljött volna az irodalmi vitára, bizonyára maga is meggyőződött volna róla, hogy nem olyan egyszerű a munkásírók kérdése. »Lukács Gyula munkás, ezt a társadalmi helyzetet azonban a világirodalom már régen nem veszi figyelembe.« Csakugyan! Lukácsot nem mentheti a bíráló alól — munkásvolta. Nem azt nézzük, honnan jön valaki, hanem azt, — merre tart! A szocialista-antiimperialista fronton harcol-e vagy a túlodalon. De vajdasági vonatkozásban legalább föltétlen fennáll még ez a probléma, mert a munkásírók kérdése, hogy röviden fejezzük ki magunkat — káderkérdés, kádereink nevelésének kérdése. Ezt pedig, valljuk be, eddig elmulasztottuk. Az ilyen nyilvános bírálatok és viták is éppen egyik formája lehet annak a munkának amely a kádernevelést tűzi ki célul és amelynek feladata a mesterségbeli és főleg a marxista-leninista tudás adása.

Lőrinc Péter

A LENGYEL NÉP LEGNAGYOBB KÖLTŐJE

A lengyel nép mult év december végén ünnepelte meg Miczkievicz Ádám, a legnagyobb lengyel költő születése százötvenedik évfordulóját.

»Az eljövendő időkről beszélt, amikor a népek feledik a viszályt és egy családban egyesülnek« — írja Puskin Miczkieviczről, a szavak utolérhetetlen mesteréről, hazája szabadságának bajnokáról, az elnyomatás és erőszak elleni harcosról, a nagy hazafiról, hummanistáról és őszinte demokratáról, aki így dalolt: »Minden földet, tengert és révet a szabad népek örökölnék«.

Miczkievicz mélyen meg volt győződve arról, hogy Lengyelország szabadsága minden népnek érdeke. »Bár hol is van elnyomatás Európában — írja — és bárhol is harcolnak a szabadságért, ott a mi hazánkért is harcolnak és mindenki köteles részt venni ebben a küzdelemben«. A nemzet szabadság előtte elválaszthatatlan volt a szociális szabadság fogalmától. Egy alkalommal azt mondta: egészen természetes, hogy a lázadás idején a parasztok agyonverték a földesurakat. Hazáját úgy képzelte el a jövőben mint szabad, demokratikus köztársaságot, amelynek minden polgára egyenjogú és boldog lesz.

Miczkievicz Ádám műve a lengyel nép számos nemzedékének kimeríthetetlen forrása marad, amelyből Lengyelország legjobbjai és az egész lengyel nép erőt merített fölszabadító harcához és művelődéséhez. Éppen ezért élete és munkássága nem csupán a lengyel irodalomtörténet egyik szakasza, hanem egyúttal a lengyel történelem egyik része is.

Miczkievicz Ádám 1789 december 24-én szegény lengyel nemesi családból született valószínűleg Zaosze faluban, Fehéroroszországban. Ott alkalma volt látni a parasztság súlyos harcát a létért és már kora

ifjúságában alaposan megismerkedett a nép életével. Népmeséket és népdalokat hallott, amelyek később nagy szerepet játszottak irodalmi fejlődésében. Családjában sokat beszéltek a lengyel nép harcáról a szabadságért és a függetlenségért. Még élénken emlékeztek a feudális lengyel állam széthullására. Apja hazaszeretetre nevelte, beszélt előtte Koszciuszko Tadeusról, a nagy lengyel hazafiról, aki megkísérelte megteremteni a lengyel függetlenséget és lelkébe oltotta a gyűlöletet a lengyel nép elnyomói ellen. Miczkievicz fejlődésére hatással volt a lengyelek viszonya Napoleonhoz is. Abban az ábrándban ringatták magukat, hogy Napoleon visszaállítja a lengyel államot.

A vilnai egyetemen Miczkievicz 1815-től 1819-ig klasszikus filológiát hallgatott, lengyel és litván történelmet tanult és részt vett a diákegyesületek munkájában, amelyek ténykedése meghaladta az akkori egyetemi és diákélet kereteit. Az egyesületekben élénk politikai propaganda folyt, amelyet Lukaszinyszki Valerián lengyel forradalmár irányított. Lukaszinyszkit később letartóztatták és élete végéig 45 évet töltött különböző börtönökben. Miczkievicz 1817-ben megalakította a »philomaták« (tudománykedvelők) egyesületét, amelynek az volt a feladata, hogy az ifjúság körében felkeltse a hazaszeretetet, a tudományok szeretetét és a nép körében a tudást terjessze. Miczkievicz már ebben az időben írt hőskölteményeket és Voltairt fordította. Az »Óda az ifjúsághoz« című költeményében, amely nem csak írója felhogását tükrözi vissza, hanem az egész lengyel ifjúság programját fejezi ki, a következőket írja:

»Üdvözöllek szabadság hajnala!
Mögötted a nap világít.«

1819-ben, tanulmányai elvégzése után Miczkievicz a kovnoi gimnáziumhoz került tanárnak, latin nyelvet és irodalmat tanított. Itt még jobban kiterjeszti politikai tevékenységét. 1822 júniusában »Balladák és románcok« címen kiadja költeményei első kötetét és 1823-ban a második kötetet. Miczkievicz költészetében új eszmei és esztétikai elemek alkalmazásával a neoromantikus irány leghatásosabb képviselőjévé vált Lengyelországban. Balladáit, amelyeket eddig a lengyel irodalomban senki sem mult felül, a lengyel népdalok hatása alatt írta. Jelentős helyet foglalnak el bennük a szociális igazságtalanságok motivumai. »Grazsina« című költeménye egy asszony alakját rajzolja meg, aki feláldozza életét, hogy megakadályozza a litván törzsek egymásközi torzsalkodását a német »ebek — ritterek« elleni közös védelem érdekében. »Ősök« című munkájában Byron angol költő hatása érezhető.

Miczkievicz munkásságának első szakasza bebörtönzésével fejeződik be. Politikai aktivitása, amely irodalmi munkásságában is a legnagyobb mértékben kifejezésre jutott, nem maradhatott titokban a cári titkosrendőrség előtt. 1823 októberében számos lengyel és litván ifjúval együtt letartóztatták. Barátai közbenjárására 1824 áprilisában szabadonbocsátották azzal a feltétellel, hogy Pétervárra költözök, mert vilnai tartózkodása veszélyezteti a közrendet. Miczkievicz a börtönben arra a meggyőződésre jutott, hogy a nép felszabadításának egyetlen útja — a harc. Megszabadult az individualizmustól, amelynek szelleme első költeményeiben még érzhető és megérettnek benne azok a hősi alakok, akik hazájuk felszabadításáért áldozzák életüket.

Miczkievicz több mint négy évig maradt Oroszországban. Itt kapcsolatba került a dekabristákkal. Péterváron Rilyejev és Besztuzsev tartoztak barátai köréhez. Megismerkedett és megbarátkozott Puskin-

nal. Az Oroszországban eltöltött idő a legtermékenyebb időszak Miczkievicz életében. Kiterjesztette eszmei látókörét. Megtudta, hogy Oroszország legjobb fiai éppen annyira gyűlölik az önkényt mint ő maga. Elátkozta azokat, akik kivégezték Riljejevet és költeményt írt a bányáról, amelyben Besztuzsev együtt sínylődött a lengyel hazafiakkal.

Miczkievicz Oroszországban számos dalt írt. Itt írta meg »Krimi szonettek« című dalciklusát és itt fejezte be »Wallenrod Konrád« című elbeszélő költeményét, amelyet abban az időben a romantikus költészet legjobb művének tartottak. Ennek a költeménynek alaptémája szintén a litván nép feneketlen gyűlölete a német hódítókkal szemben. Egy történelmi motívum szabad feldolgozásában a költő megrajzolta Wallenrod Konrád alakját, aki gyermekkorában német fogságba kerül és itt nevelkedik fel titokban tartva származását. A döntő pillanatban az ellenséggel szemben érzett gyűlölettel indítva Wallenrod Konrád a haza megmentése érdekében elárulja a német elnyomókat. A költemény nagy sikert aratott nem csak Lengyelországban, hanem egész Európában.

Oroszországot 1829-ben elhagyva, Miczkievicz egész életét — egy rövid időt kivéve — hazájától távol töltötte. 1831-ben, amikor a lengyelországi felkelés híre elérkezett hozzá, visszatért Lengyelországba. Augusztusban érkezett hazájába és szeptemberben a felkelés vége felé közeledett — a vereség nyilvánvalóvá vált. A lengyelek közötti egyenetlenkedés súlyosan hatott rá, de különösen az a felfedezése, hogy a felkelés vezetői nem a népre, hanem a megbontott egységű lengyel nemességre támaszkodtak. Élete hátralevő részét Miczkievicz Németországban, Olaszországban és Franciaországban töltötte. Münchenben kiadta egyik főművét, amelyben leleplezte a cári zsarnokság módszereit és eszközeit. 1834-ben befejezte »Pan Taddeus« című mély hazaszerezzettel telt művét. A költő ebben a művében a legnagyobb hitelességgel festette meg a nemesi Lengyelország képét a XIX. században. A költeményben kifejezésre jutott a költő mély szeretete népe és általában minden ember iránt és a lengyel nyelv szépsége és gazdagsága. Ez a mű, amely korának hű képét adja, a lengyel költészet klasszikus művévé vált és soha nem veszti el értékét.

1840-ben Miczkievicz a párisi egyetemen előadásokat tartott a szláv népek irodalmáról, többek között a szerb népköltészetéről is. A szerb népdalok és költemények iránti érdeklődését még oroszországi tartózkodása idején Puskin keltette fel. Párisban beszerezte Vuk Karadzics népdalgyűjteményét, szótárát és a szerb népdalok német fordítását. Miczkievicz a legnagyobb lelkesedéssel beszélt a szerb népdalokról. »Semmi sem kedvesebb ezeknek a daloknak a stílusánál«. »ez a legnagyobb tökéletesség, amelyre a szláv stílus emelkedhet« — mondta előadásaiban a szerb népdalokról. Miczkievicz jelentős támogatást adott Vuk Karadzicsnak is a szerb népnyelv megteremtéséért vívott harcában. Ezek az előadások, ha tudományosan nem is voltak kellően megalapozottak, jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a nyugat megismerkedett a szláv népek kulturális eredményeivel. Miczkievicz egyes költeményeinek első szerbnyelvű fordítása még a költő életében megjelent.

Miczkievicz munkássága a nagy társadalmi mozgalmak keretében bonyolódott le. Erőteljes hatást gyakorolt rá a francia forradalom és az 1848 évi forradalmak. Mindez irodalmi munkásságában is erősen kifejezésre jutott. Műveiből forradalmiság, demokratizmus, humanizmus

árad, népe és minden más nép iránt érzett szeretete, egyszóval a nagy felszabadító eszmék szelleme. Nem kerülték el a kor ellentmondásai sem, elsősorban a miszticizmus, Miczkievicz bolyongott szenvedélyesen keresve az igazi utat, de mindig megmaradt a szabadság költőjének. A szabadság zarándokaként halt meg 1855-ben útban hazája felé, Konstantinápolyban, ahol harcot akart szervezni az orosz cárizmus ellen.

Párisban Miczkievicznek szobra áll, amely hatalmas alapzaton mint utast ábrázolja a nagy költőt, amint extázisban a cél felé mutat — a cél, amelyet szeme lát a szabadság. Az elmúlt háborúban Lengyelországban a fasiszta barbárok lerombolták szobrait, de nagy művét nem tudták lerombolni. Miczkievics gondolatainak bőséges gyümölcsét örökségül hagyta a lengyel nép új nemzedékének. Ez megszabadulva a fasiszta zsarnokságától kiépíti országát és tovább fejleszti kulturáját, amelynek első lapjain nagy költőjének neve ragyog.

B. K.